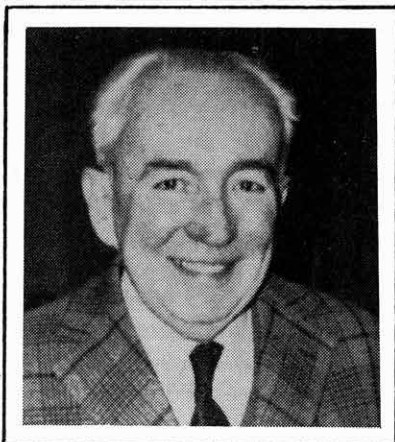

Haraszthy Gyula a tanító és példaadó

Fülöp Géza

Nyolcvan esztendőskorában eltávozott közülünk a magyar könyvtárügy mindannyiunk által tisztelt és nagyra becsült, halk szavú, de nagytudású személyisége, *Haraszthy Gyula*. Hosszú, tevékeny élete során áldozatos munkása, vezető egyénisége volt több budapesti nagykönyvtárnak, szerepet vállalt az ország könyvtárügyének tervezésében, szervezésében és irányításában, s hatékonyan kivette a részét a jövőkönyvtárosainak szakmai felkészítéséből is, egyrészt mint egyetemi oktató, s a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Könyvtártudományi Tanszékének a vezetője, másrészt mint idősebb kolléga, aki a különböző munkahelyeken fiatal munkatársainak, beosztottjainak adta át gazdag elméleti ismereteit

és sokirányú gyakorlati tapasztalatait. De idősebb munkatársainak szintén példával szolgált tiszteletreméltó munkás életével, szorgalmával, szilárd munkaerkölcseivel, sőt gyarapította az ország minden könyvtárosának ismereteit is, tartalmas szakirodalmi tevékenysége révén. Példát adó, nevelő, tanító személyiséget veszített elhunytával a magyar könyvtárügy és könyvtáros-társadalom!

Mintául szolgálni, nevelni, tanítani azonban csak az képes, avagy példát, tanítást csak attól fogadnak el mások, akit embersége, erkölcsi komolysága illetve szakmai felkészültsége erre alkalmassá tesz, akinek hitele van: emberi és szakmai, tudományos hitele. Haraszthy Gyulát erre készítette fel már a családi ház, a családi hagyományok, majd kitűnő iskolái, középiskolái és az egyetem, s később könyvtárosi pályája is. A pannon Dunántúlon, Sárbogárdon született 1910-ben, értelmiségi és író-ősökkel rendelkezett, művelt, könyveket forgató családban nevelkedett, gimnáziumi tanulmányait is itt kezdte. Budapestre kerülve az 1920-as évek elején a híres Lónyai utcai református gimnáziumban a tanítási órák mellett az iskola kb. 5000 kötetes szép könyvtárában is gyarapította ismereteit, sőt ennek a "főkönyvtárnoka" lett, s mint ilyen diáktársainak, "olvasóinak" is könyveket ajánlott, felvilágosítást, tájékoztatást nyújtott. Már ekkor elhatározta, hogy a bölcsészkar elvégzése után valamelyik pesti nagykönyvtár munkatársa lesz. 1928 és 1932 közt tanult a bölcsészkaron, magyar-német-esztétika szakos volt, s német szakos hallgatóként Heidelbergbe is eljutva (1930) megismerte az ottani híres egyetem könyvtárát, ami csak megerősítette pályaválasztási elhatározásában. Egyetemi tanulmányainak befejezése és doktorátusa után, mint ÁDOB-os (állástalan diplomás) az egye-

temi magyar irodalomtörténeti intézet fizetéstelen tanársegédje lett, s ő kezelte az intézet gazdag könyvtárát is. Innen került 1935-ben a budapesti Egyetemi Könyvtárba, ahol – erről Ő maga vallott így *Bereczky* Lászlóval folytatott 1978. évi beszélgetésében (ld. *Könyvtáros* 1978. 396–401.) – az idősebb munkatársai közt sok kiváló “mester” volt, akiktől a fiatalok, köztük Ő is, megtanulhatták a könyvtárosi mesterséget: *Domanovszky* Ákos, *Moravék* Endre, *Mátrai* László, *Prohászka* Lajos nevét említi, s felsorolja több fiatal kollégáját is, akik nyilván nemcsak szakmai ismereteket, de emberi példát is nyújtottak neki. A háborút követő orosz hadifogságból való hazatérte után, 1947-től már a katalógizálás és szakozás osztályvezetője a könyvtárban, majd 1949-ben az ekkor létrejött Közgazdaságtudományi Egyetem új könyvtárának lesz az igazgatója, ahol az új épület tervezésében és létrehozásában, s az új, Magyarországon addig még nem alkalmazott munkaszervezet, a hálózati rendszer kialakításában és megszervezésében kiemelkedő része és vezető szerepe volt.

Természetesnek tekinthető, hogy ilyen könyvtárosi előzmények után és szakmai ismeretek és tapasztalatok birtokában Haraszthy Gyula *egyik első oktatója* lesz az ekkortájt meginduló egyetemi könyvtárosképzésnek, majd *első tanszékvezetője* az egyetemi Könyvtártudományi Tanszéknek. Az egyetemi könyvtárosképzés megindítása *Varjas* Béla nevéhez fűződik az 1948–49-i tanév II. félévében, azaz 1949 tavaszán. Az ő irányításával indult meg az oktatás, amelyet mint az OSZK főigazgatója szervezett; tanszék ekkor még nem volt, egyetemi tanszemélyzet sem, *Varjas* mellett a budapesti nagykönyvtárak, elsősorban a nemzeti könyvtár, s mellette az Egyetemi és a Fővárosi Könyvtár vezető munkatársai tartották az előadásokat, vezették a szemináriumokat és gyakorlatokat.

Haraszthy az elsők közt kapcsolódott be a képzésbe, az osztályozáselméletet oktatta, ezen belül is elsősorban az Egyetemes Tizedes Osztályozás problémáit elemezte. S ezzel úttörő jelentőségű feladatot teljesített, a megújuló magyar könyvtárügy különböző intézményeiben ugyanis ezidőtájt hódított tért széles körben az ETO, s Haraszthy oktatói munkájával ehhez készített fel és nevelt jól képzett fiatal szakembereket. Ő maga a két világháború között, 1937-ben a Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete által rendezett könyvtárostanfolyamon ismerte meg az ETO történetét és rendszerét, s gyakorlati tapasztalatai és a szakirodalom alapján képezte számos hallgatóját kitűnő szakemberré. Ő készítette el az *első magyar nyelvű szakozási tankönyvet* is.

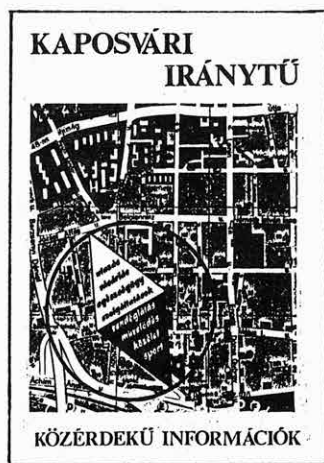
Az 1950-es évek elején kapott megbízást, hogy félállásban szervezze meg a tanszéket, amelynek 1951-től 1954-ig, három és fél esztendőn át volt a vezetője. Néhány fiatal belső munkatárs mellett olyan kitűnő külső szakembereket vont be az oktatótevékenységbe, mint pl. *Köhalmi Béla*, *Sebestyén Géza*, *Kéki Béla* vagy *Dezsényi Béla*. A tanszékről vezetése idején kikerült végzett hallgatók közül később számosan a különböző könyvtárak vezetői lettek.

Közben, 1953 őszén az Akadémiai Könyvtár igazgatói székébe került, s a két felelősségteljes, egész embert kívánó feladatkört nem tudta ellátni. Tanszékvezetői félállásából kérte felmentését, amelyet meg is kapott s a későbbiek során sajnálatos módon nem vett részt az egyetemi könyvtárosképzésben. Példaadó szakmai tevékenységét különböző intézmények vezetőjeként, osztályvezetőjeként azonban tovább folytatta. Tovább igazgatta az Akadémia könyvtárát, ahonnan 1956 után méltatlan és igaztalan vádak

alapján eltávolították. 1960-ban került az Országos Széchényi Könyvtárba, ahol a feldolgozó főosztályt, majd a különgyűjtemények főosztályát vezette, de résztvett az országos könyvtárügy különböző feladatainak az ellátásában, működött pl. az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanácsban, vagy a Magyar Könyvszemle szerkesztőségében. Nyugdíjas éveiben az OSZK főigazgatójától a nemzeti könyvtár 1918/19 utáni történetének a feldolgozására kapott megbízást, s ezen a munkán, amelynek számos értékes részeredményét publikálta is, dolgozott haláláig.

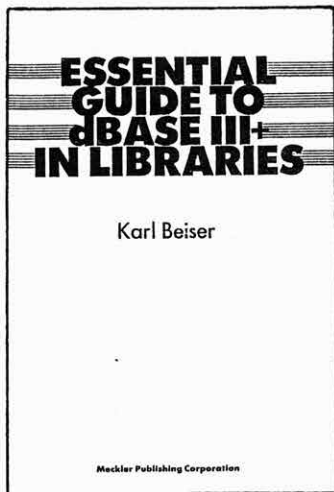
Az egyetemen - mint könyvtárszakos - hallgatója, az Akadémia Könyvtárában pedig beosztott munkatársa voltam Haraszthy Gyulának. Mint tanáromat és főnökömet is nagyon tiszteltem, de egyben barátomnak tekintettem, tekinthettem. Tanári és vezetői magatartása alapján egyaránt magamévá tettem azt a hitvallását, amelyet Goethére hivatkozva - már említett Bereczky Lászlóval folytatott beszélgetésében - így fogalmazott meg: a könyvtárosi munka a közösség szolgálata. E hitvallását egész életpályája, tanári és nevelői tevékenysége is hitelesíti, igazolja.

= = = =

KAPOSVÁRI IRÁNYTŰ címmel a 75 ezer lakosú város legfontosabb közérdekű tudnivalóit gyűjtötték össze a városi könyvtár munkatársai ebben a jól szerkesztett, sokrétű adattárban. "Könyvünk összeállítása során arra vállalkoztunk, hogy olyan közérdekű tudnivalókat tartalmazó kézikönyvet adjunk városunk polgárai kezébe, amelyet tájékozási segédeszközként használhatnak mindennapi ügyeik intézésében, a különféle intézményekhez és szolgáltatásokhoz kapcsolódó igényeik kielégítésében" - írta a kiadó előszavában *Hotter István*, a kaposvári Városi Könyvtár igazgatója. Az adattár tartalomjegyzékében böngészve a következő nagyobb témák szerinti rendszerezésben találhatók a tudnivalók: Város-történet, városkép - Közéletünk fórumai és intézményei - Szociális intézmények - Egészségügy, környezetvéde-

lem - Oktatás, művelődés - Szabadidő, sport - Utazás - Vendéglátás - Vásárlás, üzletek, elárúsító helyek nyitvatartása - Lakossági szolgáltatások. A kaposvári polgár megtudhatja a kiadványból, hogy pl. a lakóhelyéhez legközelebbi fogorvosi rendelőben ki és mikor rendel, hogy ügyeit a tanácsnál miként, kinél és mikor intézheti el, hogy a távolsági buszjáratok hová és mikor indulnak, vagy ha kirándulni szeretne, a város környékének turistaházai milyen szolgáltatást nyújtanak, s a részletekről hol lehet érdeklődni stb., stb. A nyugati számítógépes adatbázisokról szóló ismertetések olvasása után mi, hazai könyvtárosok csak azt remélhetjük, hogy a közeli (vagy inkább távoli??) jövőben midedeket az ismereteket nem csupán egy - amúgy 3000 példányban megjelent - kiadványból tudhatjuk meg, hanem mondjuk a városi könyvtár adatbázisából is le lehet majd kérdezni.

BEISER, Karl: Essential guide to dBase III+ in libraries. - Egy olyan könyvre szeretném felhívni a könyvtárosok figyelmét, amelynek bizonyára örülni fognak azok, akik számítógépesítéssel küszködnek. Bár a könyv nem igazán friss, teljessé csak most vált, mivel a kiadó két darab hajlékony lemezen közreadta a könyvben leírt programokat. A lemezekhez a közelmúltban sikerült a Könyvtártudományi Szakkönyvtárnak (Bp. I. Budavári palota F épület, tel. 175-7533/263) hozzájutnia.)

A dBASE III+ adatbáziskezelő rendszer nagy népszerűségének az a titka, hogy használóbarát, interaktív parancsai viszonylag könnyen elsajátíthatók. A SZÁMALK által rendezett egyhetes tanfolyamon kezdő szintről tanítják annak alapjait és erre épülően további egyhetes programozói tanfolyam is létezik, amelynek el-

végzésével már nagy önállóságra tehet szert a felhasználó. Az ambíciózusabbak egy jól szerkesztett magyar nyelvű kézikönyvből (*Bognár Júlia: dBASE III+ Plus. Bp. SZÁMALK, 1987.*) az első tanfolyamra épülően is elsajátíthatják a szükséges tudnivalókat.

A dBASE rendszer segítségével maga a felhasználó alakítja ki a tetszés szerinti rekordstruktúrát, amelyik utólag is változtatható az adatok megőrzésével. Nemcsak könyvtári munkafolyamatokra készíthetők programok, de minden adminisztrációs ügyviteli munka is megoldható a segítségével (személyzeti nyilvántartás, postai címjegyzék a címek etiketre nyomtatásával együtt, stb.).

A bemutatott könyvben különböző könyvtári munkafolyamatok szerepelnek. A könyvben nyomtatott formában megtalálhatók a programok, a rekordstruktúra és a leírások. A hajlékony lemezeken a MAIL, BIBLIOGS, RESOURCE, INDEXING, ABSTRACT, REFARCHV, ACQUIRE, UNIONLST, SERIALS, CATALOG, CATCARDS, REGISTER, OVERDUES, CIRC, STATS, BULKLOAN alkönyvtárakba rendezetten található a különböző munkafolyamatokkal kapcsolatos programok, rekordstruktúra, minta adatbázis, indexek. Az alkönyvtárak nevéből látható, hogy milyen munkafolyamatra vonatkoznak.

Ha véletlenül a felhasználónak megfelel egy az egyben a struktúra és a kész programok, akkor kulcsrakész rendszert kap, de igen könnyen módosítható mindegyik program és a rekordok (új mezők fűzhetők hozzá, illetve a mezők hossza is változtatható). A megírt programok mindenképpen szolgálhatják a velük való ismerkedést, kísérletezést és a részekből új programok összeállítását.

A kiadó tanácsa szerint a felhasználó készítsen másolatot a lemezekről és azokon bátran változtathat.

KOVÁCS Lászlóné